

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică” se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina”, „Ardeleana”, „Auraria”, „Beregsana”, „Berzovia”, „Bihoreană”, „Bistrițana”, „Bocșana”, „Brădetul”, „Cassa de păstrare”
Miercurea, „Cassa de păstrare” Săliște, „Chioreană”, „Cordiana”, „Corvineana”, „Crișana”, „Delunata”, „Doina”, „Economul”,
„Făgețana”, „Fortuna”, „Furnica”, „Grănișterul”, „Hațegana”, „Hondoleana”, „Hunedoara”, „Iulia”, „Lipovana”, „Lugoșana”, „Luca-
fărul”, „Mercur”, „Mielul”, „Munteana”, „Mureșana”, „Mureșanul”, „Nădlăcana”, „Nera”, „Olteana”, „Oraviceana”, „Patria”, „Plugarul”,
„Poporul”, „Racoșana”, „Sătmăreana”, „Sebeșana”, „Selăgeana”, „Sentinela”, „Silvania”, „Someșana”, „Steaua”, „Timișana”, „Ulpiana”,
„Victoria”, „Vlădeasa” și „Zlăgnea”.

Prețul de prenumerare:
pe 1 an K 16.—, pe 1/2 an K 8.—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul IV.

Sibiu, 13 D. cembre 1902.

Nr. 50.

Asociațiunile.

(III. Căusele neisbândeii Asociațiunilor. — Concluziuni).

Prin experiențele practice ale unui restimp de aproape un sfert de secol, s'a constatat, că pe terenul organizării economice-financiare a Românilor din această țară, numai asociările făcute în forma societăților pe acțiuni s'au putut valida, până când așanumitele Asociațiuni nu au justificat așteptările legate de înființarea și activitatea lor.

Vom încerca acum să aflăm și stabilim căusele, căror avem să atribuim această aparițiune.

În acest scop credem că avem să fixăm în primul rând momentele principale, prin cari Asociațiunile se deosebesc de societățile pe acțiuni, ca astfel — clarificându-ne asupra scopului ce urmăresc Asociațiunile și a mijloacelor prin cari au să-l ajungă. — să aflăm dacă în sinul poporului nostru sunt ori nu sunt date condițiunile prealabile pentru prosperarea acestei categorii de însoțiri economice.

Scopul urmărit de Asociațiuni este: a asigura cercurilor mai lipsite de bunuri materiale pe calea ajutorului propriu, și anume prin asocierea lor, avantajile de cari se bucură straturile sociale cari dispun de mijloace mai bogate, și deoare ce la acest loc ne ocupăm îndeosebi cu Asociațiunile așa-numite distributive, cari urmăresc scopul de a procura pe seama asociaților creditul de care aceștia au trebuință, — putem dice, că ținta ce o urmăresc este: augmentarea și asigurarea creditului totalității asociaților prin împreunarea creditului singuraticilor membri și prin stabilirea mutualității, adică a răspunderii personale și solidară ale acestora.

Dacă vom aștepta mai de aproape mijloacele de cari au să se servească Asocia-

țiunile pentru ajungerea acestui scop, va trebui să distingem și considerăm mai ales trei momente principale.

Primul moment, — și chiar prin acesta Asociațiunile se deosebesc mai mult de alte categorii de societăți financiare, — este aceea însușire a lor, că sunt basate mai mult pe răspunderea *personală* a asociaților decât pe participarea lor cu un capital oare-care. De aici urmează că în cadrul Asociațiunilor *individualitatea* asociaților are o importanță deosebită. Anume este o condițiune indispensabilă pentru funcționarea multămitoare a Asociațiunilor, ca membrii lor, cari prin însoțire intră în relațiune de mutualitate, să-și dea reciproc toate garanțiile materiale și și *morale* ce se recer pentru stabilirea încrederii necesare la primirea ori-cărui angajament de solidaritate. Este evident deci, că pentru constituirea unei Asociațiuni pe baze solide și durabile, se cere ca asociații să nu fie lipsiți de un grad mai înalt de cultură economică, încât să aibe o cunoștință cât mai deplină a afacerilor la cari se angajează și a oamenilor cu cari intră în relațiuni, precum și forța morală recerută spre a-și pute alege soții de muncă și spre a se pute separa de elemente cari nu-i pot da nici un sprijin, ci din contră îi pot numai periclita interesele.

Aceste ni-se par condițiunile prealabile pentru o însoțire basată în primul rând pe personalitatea asociaților, și aceste condițiuni vor fi existat și mai de mult în sinul acelor popoare, la cari s'au născut și dezvoltat principiile profesate de un Schulze-Delitzsch, de un Raiffeisen și alții, și vor exista și astăzi la națiunile mari înaintate în cultură, dar nu credem să fie date la un popor ca al nostru, care trăiesce în relațiunile economice cele mai primitive, care este încă cu totul lipsit de cultură, școală și experiențe economice, și trezit de abia ieri-alaltăieri din o amorțeală

mileneră, acum începe a umbla pe picioarele proprii și are încă trebuință de sprijin și conducere la fie-care pas ce-l face în viața economică.

Principiile mutualității și solidarității sunt concepte absolut necunoscute și nepricteute la poporul nostru, și prin urmare ori-ce întreprindere basată pe aceste principii nu poate găsi la noi un teren priincios.

Al doilea moment ce trebuie să-l avem în vedere la apretierea mijloacelor pentru realizarea scopului urmărit de Asociațiuni, este procurarea *capitalului* necesar pentru satisfacerea trebuințelor asociaților.

Este chiar scopul principal al Asociațiilor de credit, a procura membrilor lor prin ajutorul asociației un capital tot atât de ieftin și accesibil, precum îl au cercurile ce dispun de mijloace mai bogate. Să vedem acum întru cât Asociațiunile noastre în realitate se apropie de această țintă.

Capitalul Asociațiilor se procură din trei resurse: din cotele (sau misele) asociaților, din depozite și din împrumuturi.

N'avem decât să aruncăm o privire superficială asupra bilanțurilor Asociațiilor noastre, spre a ne convinge, că *cuotele* vërsate de membrii lor, sunt o sursă cu totul sërăcăcioasă și insuficientă pentru satisfacerea trebuințelor lor de credit. Este un lucru constat prin experiență, că cei mai mulți membri abia atunci intră în Asociațiune, când se vëd constrinși a conține un împrumut, și de fapt o mare parte a cuotelor se și achită prin detragere din împrumuturi acordate.

Cam aceleași stări le vom pute constata și cu privire la *depozitele* Asociațiilor. Anume în cercurile restrinse în cari se înființează la noi Asociațiuni, nu se prea găsesc deponenți, căci țeranii nostri până 'n diua de astăzi prefer a-și păstra micile lor economii în fundul lădilor, în sirme și giulgiuri, ori apoi a le plasa în întreprinderi mai rentabile deși poate mai riscate.

Astfel sursa principală de capital a Asociațiilor noastre sunt împrumuturile ce le conține, fie pe calea reescomptului, fie prin escomptarea de cambii ale conducătorilor lor. Această împrejurare în sine nu ar fi nici un neajuns, dacă capitalul procurat pe această cale ar fi un capital ieftin, dar în realitate se va pute constata, că în împrejurările în cari trăim astăzi, creditul de care se folosesc Asociațiunile, este cu mult mai scump decât al Societăților pe acțiuni, cari în urma legăturilor lor, a publicității mai întinse în cari lucrează și pot fi controlate mai cu înlesnire, sunt în totdeauna preferite de institutele de

bani mai mari. De aici urmează că membri Asociațiilor mici, cari conține un împrumut pe base reale, de fapt l'ar pute avé direct dela un institut mai mare în aceleași condițiuni în cari le primesce Asociațiunea, și dacă se adresează totuși la aceasta, deosebirea este numai că au să plătească interese cu mult mai mari, căci au să mai contribuie și la cheltuielile de administrare și la profitul Asociațiunii. Vedem deci, că în realitate scopul Asociațiunii, de a procura membrilor lor un credit mai ieftin, nu numai că nu este ajuns, ci din contră prin intervențiunea Asociațiunii creditul de fapt devine mai scump.

Al treilea moment de importanță decidoare în viața Asociațiilor este *conducerea* lor. Apostolii principiilor pe cari se bazează Asociațiunile, au avut în vedere, că prin restringerea activității lor la cercuri cât mai înguste, se va simplifica și astfel se va și ieftini întreaga lor administrațiune, ba Raiffeisen presupune deadreptul o conducere cu totul gratuită și nu admite remunerațiuni decât numai pentru contabilul Asociațiunii. Înțelegem formularea unor asemenea pretențiuni în comunele mari ale Germaniei, Belgiei și Franciei, dar credem că ar fi cu totul exagerate față cu comunele noastre țărănesci. Și anume nu atât pentru că ne-am teme că în cercurile locuitorilor comunelor noastre ar lipsi dispozițiunea de a servi gratuit interesele obștesci, ci mai ales din cauza că după convingerea noastră în satele românesci, cu puține excepțiuni, lipsesc elemente cu priceperea și pregătirile necesare, cari pe lângă toată bunăvoința și abnegațiunea, nu numai să voiască dar să și *poată* conduce Asociațiunile în condițiuni multămitoare.

Satele noastre nu au după cum au aproape toate comunele în Germania, Belgia și Franța industriași și proprietari cu o cultură economică superioară, versați în afaceri financiare și în contabilitate, din cari s'ar pute constitui, după cum cere spre exemplu Raiffeisen, pentru fiecare Asociațiune câte un organ executiv: Direcțiunea, unul de control: consiliul de administrațiune și altul conducător: adunarea generală.

Avem și noi douë sau trei comune, cari în această privință fac excepțiune, și în sinul cărora se pot constitui Asociațiuni cu asemenea organe, și în adevăr ne și putem convinge, că încât în asemenea comune excepționale s'au înființat Asociațiuni, ele au și putut funcționa cu rezultate multămitoare. Dar această împrejurare confirmă numai cele ce susținem: că Asociațiunile numai acolo vor pute realiza rezultate satisfăcătoare, unde

vor fi date condițiunile prealabile pentru activitatea lor. Tot astfel scim, că și în sinul popoarelor străine de o cultură economică cu mult mai superioară, cum sunt s. ex. Sașii din Transilvania, Asociațiunile numai acolo au prosperat, unde au fost puse sub nemijlocita conducere a unui institut financiar mai mare, și numeroasele însoțiri săsesci sistem Raiffeisen, pentru cari Cassa de păstrare gen. din Sibiu ține funcționari speciali și pe cari le alimentează cu capital în condițiunile cele mai favoritoare, nu s'ar pute susține de ași pe mâne, îndată-ce ar fi puse pe picioarele proprii.

În fața acestor experiențe ne putem închipui la ce am ave să ne așteptăm, dacă am înființa în satele noastre un număr mai mare de însoțiri s. ex. sistem Raiffeisen pentru micii nostri agricultori, când în întreaga comună abia vom găsi câte un om cu cunoștințe cât de elementare în ramul afacerilor financiare și de contabilitate, și tot astfel se poate prevedea unde vor ajunge cu timpul băncile populare, cari acum se înființează în România și cari date pe mâna institutorilor, cu totul neversați în asemenea afaceri, vor ave să lucreze fără ori-ce control serios din cauza că în localitate nici nu există om care să aibe priceperea și capacitatea de a le controla.

Din cele expuse credem că trebuie să ajungem la concluziunea, că — ținând cont de toate momentele decizive pentru o activitate rodnică a Asociațiunilor, — la noi lipsesc astăzi cu desăvîrșire condițiunile prealabile pentru înființarea și dezvoltarea acestei categorii de asociații economice, și că în organizarea financiară a poporului nostru, avem să preferim înființarea societăților pe acțiuni, basate numai pe pura participare de capital, cari și prin rezultatele realizate în decursul deceniilor din urmă au dovedit, că în sinul poporului român nu sunt lipsite de un teren în care să poată prinde rădăcini mai vitale și prin aceasta să contribue la consolidarea lui economică.

Afacerile de bani și credit în Ungaria în anul 1901.

(III. Scomptul de cambii. — Profitul).

După împrumuturile hipotecare cel mai important ram de afaceri al institutelor de credit din țeară este escomptul de cambii. Acesta și în anul 1901 a luat un puternic avânt, care se manifestă în creșterea portofoliului de cambii de bancă dela 1222⁵⁴ la 1301⁷¹ milioane coroane.

Insemnătatea adevărată a afacerilor de escompt însă nu se poate apreția pe deplin după starea dela finea anului, ci se reoglindează mai fidel în momentele comerțului de peste an, despre care ultimul raport al guvernului țării ne dă următoarele amănunte:

În decursul anului s'au escomptat cambii de bancă în valoare 5873⁷¹ mil. K., și s'au amortisat ca dubioase cambii în valoare de 3⁸⁶ mil. K. La cambiile reuniunilor de credit escomptul a fost de 65⁷⁸, iar amortisările de 0⁹⁰ mil. K. Valoarea cambiilor *reescomptate* în anul 1901 se urcă la cifra de 1788⁴⁸ mil. K. și din cambiile remase în portofoliu la finea anului au fost asigurate prin ipotecă acceptate în valoare de 290⁸⁵ mil. K.

Având în vedere felul institutelor de credit, escomptul anului 1901 a întrecut afacerile de împrumuturi hipotecare la bănci și la asociațiuni, până când la cassele de păstrare și la institutele fonciare împrumuturile hipotecare au avut un rol mai mare decât escomptul. Cu toate aceste, dacă vom considera valoarea cambiilor escomptate, vom afla că Cassele de păstrare ocupă locul întâiu, deoarece portofoliul lor de cambii de bancă represintă suma de K 715⁶⁸ mil. K, adică mult preste jumătate din totalul valorii cambiilor escomptate la toate institutele de credit din țară. Insemnat este portofoliul de cambii de bancă și la bănci: 449²⁰ mil. K. Cea mai mare cota a activelor o represintă portofoliul de cambii de bancă la asociațiuni, anume 121⁴⁶ mil. K, = 34^{8%}, iar la institutele fonciare, cari în ramul escomptului ocupă un rol mai secundar, portofoliul a fost numai de 14⁸⁶ mil. K. —

Afară de scomptul de cambii și împrumuturile hipotecare găsim asupra celorlalte ramuri de afaceri active următoarele date. Avansurile acordate pe efecte și alte valori dau suma de 130⁰⁴ mil. K, iar creditele de cont curent cu acoperire suma de 437⁹² mil. K. Aceste două ramuri au fost cultivate mai mult la bănci. Împrumuturile acordate pe obligațiuni cu garanție se urcă la suma de 215⁶⁸ mil. K, dintre cari 134⁹⁶ au fost date de asociațiuni, la cari aceste împrumuturi sunt principalul ram de afaceri active, și represintă 38^{6%} ale activelor totale. Efectele (hârțile de valoare), ce se aflau în portofoliul institutelor de credit din țară, se urcă la valoarea de 354⁷² mil. K, represintă deci o sumă foarte considerabilă. În această privință portofoliul caselor de păstrare ocupă locul întâiu cu valori de 193⁹² mil. K.

Din punct de vedere comparativ este de interes, că totalul pasivelor tuturor institutelor de credit a fost la finea anului 1901

de 5,613⁴¹ mil. K, cu 265⁵⁰ mil K mai mare de cât în anul premergător. La această sumă participă băncile cu 1767³⁹, institutele fonciare cu 1112⁶⁶, cassele de păstrare cu 2383⁸⁴ și în fine asociațiunile cu 349⁵¹ mil. K.

*

Relațiunile economice nefavorabile din anul trecut, etalonul scăzut și greutatea plășării productive a capitalurilor, nu au putut rămâne fără efect asupra rezultatelor activității institutelor noastre de credit. În urma reducerii profitului la bănci și cassele de păstrare, totalul profiturilor realizate de toate institutele de credit laolaltă, a fost cu 1⁴² milioane K mai mic decât în anul premergător. Anume profitul din anul 1901 reprezintă în bilanțul general suma de 79³² față cu 80⁷⁴ milioane K din 1900. Cel mai mare profit l'au avut Cassele de păstrare: 34⁶⁷ mil. K, ceea ce corespunde la 20·1% ale capitalului social vărsat; apoi vin băncile cu 26⁶⁹ mil. K, = circa 10% ale capitalului social. Bilanțul institutelor fonciare se încheie cu un profit de 8⁵⁴, iar al asociațiunilor cu 9⁴² mil K. Scăderea profitului față cu anul premergător a fost la bănci 2·74, la cassele de păstrare 0·61 mil. K, iar creșterea la institutele fonciare 1·24 și la asociațiuni 0·68 mil. K.

Drepturile acționarilor față de masa concursuală.

Nimic nu dovedește mai bine actualitatea societăților pe acțiuni decât impregiurarea, că în Germania se ocupă cu afacerile acestor societăți nu numai revistele financiare de specialitate și singuraticile scrieri volante, ci și presa de zi, căutând a statorî în toate privințele relațiunea de drept a acționarilor și creditorilor. Discuțiunile și controversesele acestea — la cari participă nu numai oameni de specialitate în afacerile societăților pe acțiuni, ci și juriști distinși — dau naștere la noue și noue teorii, astfel că astăzi societățile pe acțiuni nu au nici o singură chestiune pendentă, deslegarea căreia să nu se fi încercat cu una sau cu mai multe din teoriile statorite.

Astfel este între altele și teoria lui *Burckas*, care a fost nu numai viu discutată, ci a format chiar baza, pe care acționarii băncii „Leipziger Bank” au pornit proces contra curatorului masei concursuale a acestei bănci falimentate. Teoria aceasta s'a publicat sub titlul: „Acționarii și creditorii în falimentul societăților pe acțiuni”, și scopul ei este a dovedi, că acționarii societăților pe acțiuni, ajunse în stare de faliment, au asupra unei părți a averii concursuale unele drepturi, cari până acum nu li s'au recunoscut în praxă. Eată în resumat teoria lui *Burckas*.

La societățile pe acțiuni este a se face distincțiune între *capitalul social* și *avere*. Avere este tot ce posedă societatea; capitalul social din contră se compune numai din aceea parte a averii, care s'a plătit din partea acționarilor expres sub titlul acesta; va să

dică se compune din sumele pe cari le-au plătit acționarii pentru acțiunile emise, lângă cari sume se mai adaugă și eventuala arvună plătită deasupra. După teoria lui *Burckas* pentru obligamentele societății garantează numai capitalul social, format din contribuiriile acționarilor, pe când toate celelalte părți de avere ale societății, ori ce numire ar purta în bilanț (fond de rezervă, fond pentru completarea dividendei, fond de pensii etc.), sunt a se privi drept câștiguri economisite și ca atare stau la exclusivă dispozițiune a acționarilor, fără a garanta și pretensiunile creditorilor față de societate. *Burckas* se nisuieste a'și apăra părerea parte prin argumente istorice și de domeniul filosofiei dreptului, parte provocându-se la dreptul pozitiv. Abstracțiune făcând de expunerile sale teoretice, față de cari se pot pune și alte teorii, ne vom ocupa aci cu argumentele sale basate pe dreptul pozitiv, observând că în locul dispozițiunilor legii acționare germane, la cari se provoacă *Burckas*, vom considera dispozițiunile identice ale legii comerciale ungare. Conform §. 147 al L. C. acționarii sunt responsabili numai cu acțiunile lor, iar în sensul §. 168 al L. C. acționarii nu sunt datori a contribui pentru scopurile și obligamentele societății mai mult decât suma nominală a acțiunilor, platibilă conform statutelor. După părerea lui *Burckas* ar fi în evidentă contradicere cu aceasta dispozițiune clară a legii, dacă beneficiul net aglomerat și adaus la fondul de rezervă și care este chiar și în sensul §. 165 al L. C., necondiționat al acționarilor, s'ar reținé pentru împăcarea creditorilor. După el — și și în sensul §. 262 al legii com. germane — fondul de rezervă se poate întrebuița numai pentru acoperirea pierderii, ce rezultă conform bilanțului, nu și pentru acoperirea diferenței în minus, ce se arată la valoarea activelor.

Pe baza acestei teorii *Burckas* statorosece — cu considerare la interesul acționari or — următoarea procedură față de societățile pe acțiuni ajunse la faliment:

Curatorul masei concursuale să fie obligat a clasifica averea societății cu intervențiunea specialiștilor și pe baza registrelor, apoi conform acestei clasificări să rețină pentru escontentarea creditorilor aceea parte din averea totală a societății, care formează capitalul social iar cealaltă avere, care nu servește drept garanție față de creditori, să o împartă între acționari în proporțiunea acțiunilor lor. Drept avere, ce compete acționarilor consideră *Burckas* și pretensiunile basate pe dreptul de desdaunare formulat de societate față de membrii direcțiunii și ai comitetului de supraveghiare; admite însă abatere dela aceasta în casurile înșirate în §. 241 și 249 al legii acționare germane, (plătiri ilegale de capital și interese, acuirarea acțiunilor proprii, emisiunea de acțiuni sub valoarea nominală), pentru că în casurile acestea cu scăderea capitalului social organele societății au cauzat pierdere creditorilor. Ori-ce altă desdaunare compete — după *Burckas* — acționarilor.

Teoria aceasta este din punctul de vedere al acționarilor extraordinar de plăcută, ba pare a se baza la prima vedere chiar pe litera legii. Ca atare dă de cugetat și deșteaptă chiar regrete, că până acum s'a procedat în direcțiunea aceasta atât de necorect, incurgând din falimentele deja încheiate (finalisate) sume considerabile la mâna unor oameni necompetenți, în loc ca sumele din chestiune să se fi distribuit între acționari. De altă parte acționari se pot bucura, fiind conșcii, că intrucât teoria lui *Burckas* va prinde teren, pe viitor fondurile de rezervă ale societăților pe acțiuni ajunse în faliment vor incurge deadreptul în pungile lor. Și rezervele dau adeseori acoperire respectabilă; de multe

ori se aproprie, ajung, ba intrec chiar mărimea capitalului social; vor fi casuri în cari acționarii vor fi pe deplin escontentați. pe când creditorii vor fi necesitați a se mulțami cu 40%—50% ori și cu mai puțin. Se poate întâmpla, nu odată, chiar și aceea, ca în vederea rezervelor mari, acționarii societății să forțeze însuși declararea în stare de faliment a societății, căci în modul acesta li se întore mai ușor capitalurile puse în întreprindere. cari însă în urma situațiunii schimbate nu se mai rentează așa de bine.

Numai cât teoria lui Burckas este o beșică goală, care se va sparge foarte curând. Înainte de toate ne provocăm la §. 204 al L. C. (cărui îi corespunde §. 300 al legii germane, care dice:

„Averea societății disolvate se distribuie — după plățirea datorilor — între acționari, în proporțiunea acțiunilor lor“.

Va să dică legea nu face deosebire între capital social și altă avere a societății; avere este tot ce formează proprietatea societății și asupra căreia poate dispune societatea, și din averea aceasta, adevărat din averea întregă sunt a se plăti în prima linie datoriile, și între acționari se poate distribui numai restul. Aceasta urmează de sine din natura societății pe acțiuni, ca persoană morală, chiar și când legea n'ar enunța-o expres. Acționarii preste tot nu sunt responsabili pentru obligamentele societății, dar este responsabilă însăși societatea. Afaceri încheie și obligamente ia asuprași societatea și nu acționarii, prin urmare societatea pe acțiuni este responsabilă, ca ori ce persoană morală cu întreaga sa avere. Rezervele și diferitele pretențiuni, așadar și cele de desdaunare, formează parte constitutivă a averei; creditorii de regulă nu se uită cât este de mare capitalul social al societății pe acțiuni, ci se uită cât de mari sunt activele ei totale. Precum o firmă individuală nu poate dice, că răspunde pentru angajamentele sale numai cu capitalul pus în întreprindere conform primului inventar, asemenea nu poate dice nici societatea pe acțiuni că averea sa ulterior acurată nu garantează pretențiunile creditorilor. Aserțiunea lui Burckas, că rezervele s'au format din căștigurile curate, cari s'ar fi putut distribui la timpul său între acționari, deci ele formează totdeauna proprietatea acționarilor, este o ficțiune. În Germania societățile pe acțiuni sunt obligate prin lege, iar la noi de cele mai multe ori prin statutele lor, de a dota fondul de rezervă cu o cotă anumită a profitului net; prin urmare cuota aceasta n'a fost nici când distribuibilă; dar chiar când legea ori statutele n'ar impune societății un astfel de obligament, sau când adunarea generală ar dota fondul de rezervă cu o sumă mai mare, acționarii nici în cazul acesta nu au drept exclusiv asupra rezervelor. Căci acționarii atunci când decid, ca o parte anumită a profitului net să se adauge la rezerve, renunță la dreptul lor asupra celei părți de dividendă, și anume în interesul consolidării societății și pentru a potența în modul acesta creditul ei. Ar fi deci o absurditate a enunța, că atunci când este vorba de escontentarea creditorilor, acționarii pot lua îndărăpt. ceea-ce au dat odată de bună voie. Diferitele fonduri de rezervă pot avea conform statutelor, ce este drept, diferite mențiuni; dar ori-ce mențiune ar avea, ele formează parte integrantă a averii societății, care garantează în întregime obligamentele societății. Acționarii ar avea față de creditorii numai în cazul acela oarecare drept de pretențiune asupra profitului net nedistribuit, când d. ex. adunarea generală ar fixa mărimea dividendei, ce compete după fiecare acțiune, dar ar decide totodată, ca dividendă deocamdată să

nu se plătească. În cazul acesta acționarii devin pentru dividendă nedistribuită creditorii ai societății și își pot valida drepturile chiar și față de masa concursuală.

Dar să vedem cum stă cauza cu pretenșiunea de desdaunare formulată de acționari contra membrilor din direcțiune și din comitetul de supraveghare; Burckas adevărat susține, că averea încursă după validarea acestei pretențiuni de desdaunare, încă compete acționarilor, și fostii acționari ai falimentatei „Leipziger Bank“ au intentat proces contra curatorului masei concursuale chiar pe baza aceasta, pretinzând ca sumele, ce le-au plătit la masă membrii comitetului de supraveghare, în urma concordatului încheiat cu dănsii, să se separeze de averea concursuală și să se pună la dispozițiunea acționarilor. §. 189 al legii com. ung. face pe membrii direcțiunii solidar responsabili față de cei păgubiți, pe când §. 196 al L. C. obligă pe membrii comitetului de supraveghare în general la desdaunare.

Este evident, că desdaunare pot pretinde atât acționarii cât și creditorii, întrebare este numai în cari casuri pot figura acționarii ori creditorii drept păgubași. Casurile sunt foarte variate, dar este mai pe sus de ori ce îndoiială, că dacă desdaunarea se pretinde pentru pierderea capitalului social, și dacă creditorii n'au fost pe deplin escontentați din averea societății, atunci suma de desdaunare compete chiar și în cazul acela creditorilor, când procesul s'ar fi intentat din partea acționarilor și cu atât mai virtos atunci, când desdaunarea s'a pretins din partea masei concursuale. Dar se pot ivi și astfel de casuri, când desdaunarea o poate pretinde numai vr'unul dintre acționari sau în general pot formula pretențiuni de desdaunare numai acționarii, d. ex. când direcțiunea n'a plătit dividendă deja scadentă; în casuri de acestea este sigur, că suma de desdaunare compete respectivilor acționari; lucrul însă nu se poate generaliza, ci fiecare cas singuratic va trebui decis separat.

(După „M. P.“)

JURISDICȚIUNE.

Începutul și sfârșitul anului de gestiune.

O societate pe acțiuni din capitală și-a modificat în o adunare generală extra-ordinară a sa unii §§. din statute, și anume textul vechiu: „Adunarea generală ordinară se ține odată pe an cel mai târziu în luna Iunie în Budapesta“ s'a schimbat precum urmează: „Adunarea generală ordinară se ține odată pe an, cel mai târziu în luna Decembre în B.-Pesta“.

Un alt §. de următorul cuprins: „Anul de gestiune al societății începe totdeauna la 1 Ianuarie și se încheie la 31 Decembre. Primul an de gestiune se încheie la 31 Decembre 1900. Direcțiunea compune la finele fie-cărui an de gestiune un inventar al activelor și pasivelor și statorcesce în sensul legii bilanțul“ — s'a modificat cum urmează: „Anul de gestiune al societății începe totdeauna la 1 Iulie și se încheie la 30 Iunie. Direcțiunea compune la finele fie-cărui an de gestiune un inventar al activelor și pasivelor și statorcesce în sensul legii bilanțul“.

Cererea societății pentru înregistrarea acestor modificări, tribunalul comercial și cambial din B.-Pesta a respins-o pe lângă următoarea motivare:

Aceea decisiune a adunării generale, prin care §. 41 al statutelor s'a modificat în sensul, că al doilea an de gestiune al societății se extinde până la 30

Iunie 1902, tribunalul reg. în virtutea dreptului său de control îl nimicesce din oficiu, ordonând notarea acestei împregiurări în procesul verbal subșternut; pentru-că în sensul § 41 al statutelor înregistrate și prin urmare valabile, anul de gestiune al societății se sfârșește cu 31 Decembre și bilanțul anual și toate conturile sunt a se încheia la timpul acesta.

Prin urmare, după-ce al doilea an de gestiune al societății s'a început la 1 Ianuarie 1901 și s'a sfârșit la 31 Decembre 1901, în cazul present direcțiunea a fost obligată a încheia conturile deja la finele anului trecut și a compune pentru timpul acesta bilanțul. Dacă societatea voiesce să enunțe prin modificarea statutelor sale, că pe viitor anul ei de gestiune să înceapă totdeauna la 1 Iulie și să se sfârșească la 30 Iunie a anului următor, atunci urmează atât din natura lucrului, cât și din dispozițiunile §. 181 a L. C., în sensul căruia decisiunile adunării generale au valoare numai după introducerea lor în registrul firmelor, că modificarea aceasta nu poate avea valoare pentru anul de gestiune deja expirat, ci numai pentru anul de gestiune următor, în cazul present pentru al treilea an de gestiune; pentru-că §. 26 al L. C., valabil conform §. 4 al L. C. și pentru societățile pe acțiuni, pretinde ca bilanțul să se încheie anual.

Fiind așadar decisiunea din chestiune a adunării generale în opoziție atât cu statutele în vigoare, cât și cu legea, a trebuit nimicită din oficiu în interesul siguranței circulațiunii comerciale.

Contra acestei decisiuni a forului prim societatea a înaintat recurs, susținând, că decisiunea respectivă a adunării generale, nu este în contradicere cu legea.

În recurs societatea se provoacă la titlul X al L. C. cu privire la societățile pe acțiuni, în care nu se găsește nici un §, care ar interzice adunării generale prolongirea anului de gestiune, ceea-ce nu oprește nici § 4 și 26 al L. C. Paragraful 26 al L. C. ce este drept, dispune că comercianții sunt obligați a încheia bilanțul odată pe an, dar admite și aceea, ca inventarul mărfurilor să se facă eventual la doi ani; dispozițiunea aceasta însă nu eschide posibilitatea de a se pute lua un an și jumătate solar, ca un singur an de gestiune.

Mentținerea §. 41 al statutelor modificate, în sensul căruia al doilea an de gestiune se sfârșește cu 30 Iunie 1902, nu exclude, ca societatea să compună asupra anului de gestiune 1901 un bilanț separat încheiat la 31 Decembre 1901.

În fine societatea face provocare la mai multe cazuri de precedentă, în cari praxa judecătorească a admis ca an de afaceri, nu numai un an și jumătate, ci chiar și doi și doi și jumătate ani solari.

În urma recursului înaintat, *tabla reg. din Budapesta* a schimbat sub Nr. 2960/1902 decisiunea instanței prime și a ordonat înregistrarea modificărilor cerute.

AFACERI FINANCIARE.

Cotarea rentei ungare de coroane la bursa din Paris. Se anunță din Berlin că admiterea rentei ungare în coroane spre negociare la bursa din Paris numai din acel motiv s'a trăgănat atâta, fiind-că guvernul francez intenționează a face o emisiune mai mare de rentă și voiesce a-și asigura succesul neadmitând concurența efectelor de stat străine în piață. Tot aceasta este și cauza pentru care noul împrumut sârbesc de cinci procente, a cărui cotare în buletinul

bursei e deja incuviințată, se va introduce numai după emisiunea noiei rente franceze și tot la acest termen se va începe și cotarea rentei ungare în coroane de patru procente.

Serviciul pentru studii financiare la băncile franceze. Toate băncile mari parisiene, precum: Banque de France, Compagnie Nationale d'Escompte, Banque de Paris et des Pays Bas au introdus un serviciu special pentru studii financiare, dar dintre toate mai perfecționat și mai extins asupra tuturor ramilor terenului financiar și industrial, este întocmit acest serviciu la Crédit Lyonnais. Vom încerca a da pe scurt câte-va informațiuni asupra lui.

Birourile pentru serviciile de studii financiare ale băncii Crédit Lyonnais sunt adăpostite în etagiul cel mai de sus al palatului seu colosal. Anticamera acestui etagiu conține nenumerate dulapuri de sticlă, în cari se găsește cei 20 ani din urmă ai tuturor revistelor financiare franceze, anuare statistice, etc., toate aranjate în cea mai esemplară ordine. Birourile acestui etagiu cuprind în dulapuri mai mari și mai mici bugetele tuturor țărilor, și ale multor orașe, date despre suma datoriilor singuraticelor state și ale departamentelor franceze, prospecte despre emisiuni de împrumuturi de stat, provincii și comune, statistice despre import și export, etc. În localități separate se păstrează colecțiunea rapoartelor anuale ale societăților pe acțiuni de toate branșele, aranjate după rami, rapoartele tuturor băncilor de emisiune precum și cotele oficiale ale burselor din lumea întreagă.

Pentru a avea o icoană și mai fidelă despre singuraticele societăți pe acțiuni, se colectează aci și extrase din jurnale. Cam o sută de diare și foi periodice franceze, engleze, germane, austriace, holandeze, americane, etc., se cetesc de către mai mulți funcționari, cari fac extrase, apoi le traduc și le dictează la mașina de scris.

Acest birou compune și un jurnal destinat pentru direcțiune. Prin acest jurnal se aduc la cunoștința tuturor membrilor direcțiunii și consiliului de administrațiune rapoarte despre societăți, firme și persoane, la cari este interesată banca sau cu cari stă în oare care legătură, scrieri despre evenimente importante, voci de presă despre banca proprie, etc., apărute în limbi străine, se traduc și se tipăresc în formă de jurnal cu ajutorul mașinei de scris. Prin acest expedient se țin în curent cu întâmplările mai momentoase toți cei chemați la conducerea unui institut așa de extins.

În altă secție sunt ocupați trei până în patru funcționari cu extragerea de cifre din rapoartele anuale, prezentându-le în tabele, cari au un format cam de un metru pătrat. Tot ce este mai de importanță pentru întreprinderea respectivă, se reoglindează din acești numeri sistematic aranjați, cari altfel prezentați ar forma un volum gros.

Unele bănci franceze, precum Banque de Paris et des Pays-Bas, au pe lângă birourile statistice menționate și o secție tehnică, care se prezintă ca un laboratoriu chemic-fizic. Aici se fac lucrările tehnice cu privire la finanțarea întreprinderilor industriale, precum lucrări montanistice, usine de petrol, etc. Funcționarii din aceste birouri sunt tehnici și ingineri de profesiune, cari pe baza probelor trimise din toată lumea, de multe ori necerute, își dau părerea, pe baza căreia direcțiunea decide, dacă voiesce să intre în pertractări pentru finanțarea respectivei întreprinderi.

În privința aceasta Crédit Lyonnais face și mai mult, el susține stabil un număr de ingineri nu numai în Franța, ci în toate statele industriale, cari îi raportează despre introduceri noue tehnice, sau cu privire la debușee, etc. Așa în Boemia are un inginer, în Transvaal trei ingineri; în Berlin are un funcționar care lucrează în muzeul național pentru a procura institutului informațiuni ce nu se găsesc în publicațiuni.

Deși enumerarea întocmirilor serviciului studiilor financiare n'are pretenția de a fi completă, totuși din aceea se poate vedea importanța lui extraordinară pentru băncile mari. Adevărat, că spesele reclamate de acest serviciu al studiilor financiare sunt foarte mari, fiind-că el pretinde puteri de o forță intelectuală superioară și calificate științifice în mai multe branșe. Pe Crédit Lyonnais îl costă această instituție 150—200.000 franci anual.

Ce privesc valoarea reală a acestei instituțiuni părerile divergează; at ta însă este incontestabil, că ea contribuie la educațiunea comersantului și-i lărgesc vederile, ceea-ce în timpul de ađi al întreprinderilor mari, este o mare necesitate.

Că la noi p nă acum nu s'a făcut aproape nimic pe terenul acesta, reiese din bilanțul băncilor, în cari sumele destinate pentru studii sunt sau foarte minime, sau lipsește cu totul. (După S. R. Z. de —n.)

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiu, 12 Decembrie 1902.

Cu toate că în multe părți trecea ca iminentă o urcare a discountului în London, Banca Engliei în ședința sa de ieri a susținut rata de 4%. Nici nu prea avea motive pentru o urcare a discountului, căci cererile au rămas normale și expedițiunile de aur, după ce Argentina și-a procurat trebuințele din America și Australia, au fost neînsemnate. Se crede că discountul nici nu se va mai schimba în acest an. În Viena discountul privat s'a ținut la 3¹/₈%, și de asemenea și în Berlin.

AGRICULTURĂ.

Situațiunea agricolă.

În Ungaria. Ministerul ung. de agricultură a publicat la finea lunii Novembre următorul raport despre situațiunea agricolă:

În luna Novembre a domnit mai mult timp uscat și în jumătatea a doua a lunii a fost de asemenea frig, ca și în jumătatea primă; ger puternic a fost cu deosebire în regiunile mai superioare, unde aratul a trebuit să fie întrerupt, iar semănatul nu s'a putut sfirși pretutindenea. În urma timpului uscat șoarecii s'au sporit foarte și au cauzat mari stricăciuni semănăturilor, deosebi trifoielor și luțernei din Ungaria de sus, din comitatele din dreapta Dunării și a celor din Transilvania. Din cauza frigului semănatul s'a întârziat în multe locuri. Timpul în general nu a fost favorabil semănăturilor r sarite și seceta îndelungată, cum și șoarecii și în unele locuri insectele, au influențat nefavorabil asupra semănăturilor. În același timp semănăturile de toamnă și preste tot semănăturile timpurii nu stau bine; iar partea cea mai mare a semănăturilor târzii nu a r sarit și încolțirea a fost

impedecată prin ger. În general ar fi de dorit timp mai dulce și zăpadă, ca semănăturile de toamnă să se imputereasc  și capabilitatea de încolțire a sem nței aruncate în p m nt să nu se nimicească.

Gerul s c a stricat în multe locuri *semănăturile de rapiță*; totuși situațiunea lor nu e rea de tot. În asemănare cu anul trecut, arealul semănat cu rapiță este mai mic. În urma frigului aspru *vile* au rămas în multe locuri neîngropate, și în regiunile vestice o parte a *napilor* nu s'a putut scoate, înghețând în p m nt. — *Vitele* sunt puse pretutindenea la grajd și nutrite din m nă. Nutreț nu se găsește pretutindenea în deajuns.

În 5, 6 și 7 Decembre a nins din greu aproape peste întreagă țara.

SOCIETĂȚI FINANCIARE ȘI COMERCIALE.

Din registrul firmelor. „Lugoșana” în Lugoș. Șters: Ioan Miclau.

„Lucesf rul” în V rșeș. Șters: Ioan Cocora și Dr. Petru Zepeneag. Înregistrat: David Terfaloga și Dr. Octavian Proștean.

CRONICĂ.

Coale noue de cupoane. Ultimul coupon al obligațiunilor dela renta ungară în coroane de 4%, emise pe baza art. de lege XXI din anul 1892, a fost scadent la 1 Decembre a. c., dela care termin se liberează contra talonului coale noue de cupoane.

Asemenea se liberează coale noue de cupoane la obligațiunile rentei unitare de stat (renta de argint și h rtie de 4 2%)   fl. 1000—; anume la renta de argint cu coupon pr. Ianuarie—Iulie cu incepere dela 2 Ianuarie 1903; la renta de argint cu coupon pr. Aprile—Octobre cu incepere dela 1 Aprile 1903; la renta de h rtie cu coupon pr. Februarie—August cu incepere dela 3 Februarie 1903 și în fine la renta de h rtie cu coupon pr. Mai—Novembre cu incepere dela 1 Mai 1903.

BIBLIOGRAFIE.

„Anuarul Băncilor Române” a apărut și pe anul 1903 (IV) și cuprinde pe 9¹/₄ coale format 8° mare pe l ngă partea calendaristică: șematismul complet al institutelor financiare rom ne din țeară; termenele ultime pentru administrarea contribuțiunilor și competențelor erariale; monetele statelor mai mari; extras din regulamentul afacerilor Băncii Austro-Ungare; cassa de păstrare postală reg. ung.; extras din tarifele de postă și telegraf; competențe și timbre și în fine o tabelă pentru calcularea intereselor. Prețul „Anuarului” legat în p nză este, ca și în anii trecuți K 3— și se poate procura dela administrația „Revistei Economice” în Sibiu (Nagyszeben).

Posta Redacțiunii.

N. în B. În urma întrebării Dv. Nr. 931/II din 5 Decembre a. c. venim a responde, că la compunerea listei viriliștilor *comunali*, — în sensul dispozițiunilor cuprinse în §. 33 al art. de lege XXI: 1886, — este a se considera numai darea directă plătită după proprietatea de realități situate pe teritoriul comunei respective ori după venitul acestor realități. Prin urmare nimeni nu poate pretinde a fi înscris virilist în comună, dacă nu are realități pe teritoriul ei. Ce privesc însă viriliștii municipali (comitatensi), aceștia cad sub alte dispozițiuni legale.

Bursa de efecte din Viena și Budapesta.

Cursul din 10 Decembrie 1902.

%	VALORI	V A L O R I	
		Viena vinde	Bpesta vinde
	Datoria publică comună.	v. cor.	p. 100 h
5	Renta unit. Bancnote, Mai, Nov., 16% dare	101.25	101.25
5	" arg. Ian., Iulie, 16% "	101.15	101.15
4	Losuri d. a. 1854 à fl. 2 00— v. c. 20% "	184—	185—
5	" " " 1860 à fl. 500— " 20% "	152.50	153.50
5	" " " 1860 à fl. 100— " 20% "	185—	186—
—	" " " 1864 à fl. 100— " 20% "	253—	254—
	Datoria publică austriacă.		
4	Renta austr. aur., scut. de dare	120.90	121.50
—	" " Cor.	100.65	100.75
3 1/2	" " de invest.	92.35	—
	Datoria publică ungară.		
4	Renta ung. aur., scut. de dare	120.55	120.70
4	" " Cor.	98—	—
4 1/2	Impr. C. ferate d. a. 1889, aur, " " "	—	—
4 1/2	" " " " 1889, arg. " " "	—	—
4 1/2	" " " " 1876, aur. " " "	—	—
—	" " " ung. cu premii à 100 fl.	201—	202—
4	" " " p. regul. Tisei sc. de dare	158.75	158.75
4 1/2	Oblig. de regalii croat-slav.	101.70	101.50
3	Impr. p. regul. Porții de fier	87.60	87—
4	Oblig. rurale croato-slavone	99.50	99—
4	" " ungaro	98.90	99—
	Alte datorii publice.		
5	Los. p. regularea Dunării, à 100 fl.	107.50	—
4	Obl. Soc. Temeș-Bega	98.25	98.50
5	Imp. cu prem. al orașului Viena	106.25	—
2	" " sârbesci à 100 fr.	88.50	—
—	Oblig. cu premii a C. fer. turc. à 400 fr.	112—	—
—	Impr. bulgar 1889	107.90	108—
	Scrisuri fonciare și a. a.		
4	Instit. de Cred. fonc. austr.	99—	—
3	" " " " cu premii, 1880	266—	—
4	Banca austro-ungară	101.40	101.50
4	" " " "	—	101.50
4 1/2	Banca comerc. ung. Pesta	101.50	101.50
4 1/2	Obl. com. ung., Pesta, amort.	106.95	106.75
4	" " " " 50 1/2 ani	99—	101.50
4	" " " " Casei de păstr., cap., Pesta	97.40	98.25
4	Inst. de credit fonciar ungar	99.50	—
—	" " " "	98.40	100—
3 1/2	" " " "	101.65	102—
4 1/2	Banca hipotecară ungară	101.75	102—
4	" " " "	255—	125.50
4	" " " " cu premii	—	—
4 0/0	Casa de păstrare regnic. Pesta, 50 ani	—	—
5	Albina, Sibiu	—	102—
4 1/2	Casa de păstrare Sibiu, em. IV.	—	101.50
4 1/2	Inst. de credit fonciar Sibiu, em. VI.	—	101.50
	Losuri.		
	Basilica, à fl. 5—	19.75	20.80
	Credit, à fl. 100—	438—	440—
	Clary, à fl. 40— v. c.	200—	—
	Soc. p. Navig. Dunăreană, à 100 fl. v. c.	—	—
	Buda, à fl. 40—	200—	200—
	Pálffy, à fl. 40—	186—	188—
	Crucea roșie austriacă, a fl. 10—	56—	57—
	" " " ungară, à fl. 5—	27.50	27.50
	Rudolf, à fl. 10—	75—	—
	Salm, à fl. 40— v. c.	246—	—
	Salzburg, à fl. 20—	79—	—
	St. Genois à fl. 40— v. c.	265—	—
	Impr. cu prem. al oraș. Viena, 1874	433—	—
	Triest, à fl. 50—	240—	—
	"Jó sziv", à K. 4—	—	10.50
	Valute.		
	Galbini austr. sau ung.	11.36	11.38
	" " c. reg.	11.34	11.31
	Napoleond'or (20 frei sau 8 fl. v. a.)	19.11	19.11
	20 Marce germ. aur	23.50	23.51
	5 ruble ruseci	—	2.54
	Bilete germ. 100 M.	117.27	117.22
	" " franc. 100 Fr.	95.35	95.55
	Ruble, bilete, 100	253.60	—
	Lei românesci. 100	—	—

Bursa de mărfuri din Budapesta.

Cursul din 10 Decembrie 1902.

Grâu de Bănat	per 50 kg. vinde	7.80—	8.10
" " Tisa	" " " "	8.20—	8.40
" " Pesta	" " " "	7.85—	8.35
" " Alba-reg.	" " " "	8.10—	8.30
" " Bacica	" " " "	7.90—	8.30
Secară	" " " "	6.40—	6.75
Orz	" " " "	5.65—	6—
Ovės	" " " "	6.45—	6.55
Porumb	" " " "	6.75—	6.85
Rapită	" " " "	10—	10.50
Untură de porc B.-Pesta	" " " "	—	68.50
Slănină (clisă)	" " " "	53.50—	55.50

Bursa de București.

Cursul din 10 Decembrie 1902.

Renta amort. 1881 de 5% internă 5%	vinde Lei	99
" " 274 mil. 4% 1898 4%	" " " "	88 3/4
Fonciare rurale 5%	" " " "	86 3/4
Scris. fonc. urb. București 5%	" " " "	101 3/8
" " Iași " " " "	" " " "	91 1/4
" " " " " "	" " " "	89 3/4
" " " " " "	" " " "	82 1/4

Sunt de vânzare **2 acții** de ale institu-
tului „Bihoreana“. Ofertele să se adreseze la:

Red. „Rev. Econ.“

Drepturile, datorințele
și responsabilitatea membrilor din direcțiune

de
Alfred Kormos,

traducere autorizată de

Constantin Popp,

funcționar la Centrala institutului de credit și de
economii „Albina“.

Prețul 3 cor.

Se poate comanda la traducător în Sibiu
sau la Librăria arhidieceșană din Sibiu.

În editura Delegațiunii Băncilor Române
au apărut:

Problemele Reformei Băncilor,

de Dr. C. Diaconovich.

Prețul: broș. K 1—, leg. K 1.50.

Anuarul Băncilor Române

Anul I (1900). Anul II (1901). Anul III (1902).

Prețul: câte K 3—.

Se comandă la Administrația „Re-
vistei Economice“ în Sibiu (Nagyszeben).